

Kestävä korjausrakentaminen - Hållbar byggnadsvård

Hankenumero: 7803

Ohjelma: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Toimenpide: Tiedonvälitys

Hankkeen julkinen kuvaus

Rakennettu kulttuurimaisema on saaristokuntien vetovoimaisuuden ja viihtyvyyden kannalta olennaista. Toisaalta alueella ei ole kuin yksi rakennusperinnön hoitoon erikoistunutta rakennusalan yritystä, joten suuri osa näistä työmaista menee joko alueen ulkopuolella oleville yrityksille tai toteutetaan ottamatta huomioon säästävän ja säilyttävän korjausrakentamisen menetelmiä. Hankkeessa ei ole tarkoitus kouluttaa rakennusrestauroinnin ammattilaisia, vaan lisäämällä tietotaitoa ennen 1960 rakennettujen rakennusten rakennustekniikasta ja -fysiikasta, materiaaleista sekä säilyttävistä korjaustavoista paranee työn taso ja luonnonresursseja säästyy. Pienet maaseudun rakennusyrietykset eivät pysty kilpailemaan suuremmista rakennushankkeista. Hankkeessa annetaan valmiuksia yritysten väliselle verkostoitumiselle ja näin parannetaan yritysten kilpailukykyä. Ammattitaidon lisääntyessä rakennusyrietysten palvelutarjonta monipuolistuu.

Säilyttävä korjausrakentaminen on resursseja säästävää ja jättää pienemmän hiilijalanjäljen kuin "pura ja rakenna uudestaan" -tapa. Energiataloudellisia ratkaisuja tulee myös tarkastella suhteessa energiatehostamistoimenpiteissä käytettyihin resursseihin ja käytettyjen rakennusmateriaalien elinkaareen.

Hankkeessa järjestetään yleisiä tiedotustilaisuuksia yhdessä hankkeeseen palkattavan kokeneen rakennusrestauroinnin ammattilaisen kanssa rakennustekniikasta ja -fysiikasta sekä mm. energiasäästötoimenpiteistä ja verkottumismahdollisuuksista kohderyhmänä ensisijaisesti maaseudun rakennusalan yritykset ja vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat. Yhdessä haettavan kulttuuriympäristöohjelmahankkeen kanssa järjestetään työpajoja, joissa osallistujia innostetaan arvostamaan ja pitämäään kunnossa rakennettua kulttuuriympäristöään ja käyttämään yritysten palveluja.

Hankkeen tavoitteet

Hankkeen päätavoitteet ovat:

Maaseudun (ensisijaisesti Turunmaan kunnat ja Paimio, Kaarina, Sauvo) rakennusalan yritysten tietotaidon lisääminen säilyttävästä eli säästävästä korjausrakentamisesta ja siten yritysten kilpailukyvyn parantaminen. Ammattitaidon kehittyessä yritysten palvelutarjonta monipuolistuu.

Energia-, hiili- ja resurssitehokkaan säilyttävän korjausrakentamisen edistäminen vahvistamalla rakennusyrietysten ammattitaitoa ensisijaisesti ennen 1960 rakennettujen rakennusten korjauksesta.

Rakennusperinnön hoidon tason parantaminen

Tiedonvälitys ympäristöministeriön asetuksesta, rakennuksen energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutostöissä, tavoitteista ja toteutustavoista

Uusimman tutkimustiedon välittäminen rakentajille ja suunnittelijoille

Valmiuksien parantaminen rakentajien väliselle yhteistyöverkostoille. Verkostoitumalla pienyritykset voivat kilpailla suuremmistakin rakennushankkeista ja hyödyntää

rakennusperinnön hoidon asiantuntijoita.

Maakuntamuseon tekemien inventointien tulosten välittäminen rakentajille ja asukkaille yhteistyössä Curatio ry:n ja Maakuntamuseon yhteisen inventointi- ja kulttuuriympäristöohjelmahankkeen kanssa. (Leader-toimenpide, johon haetaan rahoitusta). Yhteistyössä edellämainitun hankkeen kanssa innostaa asukkaita pitämään kunnossa rakennuksiaan ja siten edistää yritysten työllistymistä ja rakennusperinnön säilymistä. Energiasäästötoimenpiteiden tehokkuuden seuranta.

Hankkeen tarve ja tausta

Monet talojaan korjauttavat tai muutostöitä teettävät tilaavat työn tekijöiksi rakennusalan yrittäjiä, joilla ei välttämättä ole riittävää tietotaitoa ennen 1960-lukua rakennettujen rakennusten rakennustekniikasta ja fysiikasta, energiasäästötoimenpiteiden oikein suunnatuista ja kustannustehokkaista toteutustavoista tai kulttuurihistoriallisia arvoja säilyttävästä korjausrakentamisesta. Näiden ennen 1960-lukua rakennettujen rakennusten korjaukset ja energiantehostamistoimenpiteet muodostuvat näin ollen helposti suurtakin hiilinjalanjälkeä aiheuttaviksi ja saattavat vaarantaa rakennusperintömme säilymistä ja arvoa. Väärien rakennusmateriaalien ja -menetelmien käyttö saattaa myös johtaa kosteusongelmien syntyyn.

Korjausrakentaminen ei ole niin suhdanneherkkää kuin uudisrakentaminen, joten sen työllisyysvaikutukset ovat tasaisempia. Turunmaan talous on pitkälti riippuvainen vapaa-ajan asukkaiden tuomasta työllistämisaikutuksesta. Alueen vetovoimaisuus perustuu paitsi meren läheisyyteen myös alueen kulttuuriympäristöön, jossa rakennusperinnöllä on merkittävä asema.

Rakennetun kulttuurimaiseman vaaliminen on alueen vetovoimaisuuden kannalta olennaista. Toisaalta alueella ei ole kuin yksi rakennusperinnön hoitoon erikoistunut rakennusalan yritys, joten suuri osa näistä työmaista menee alueen ulkopuolella oleville yrityksille tai yrityksille joilla ei ole riittävää ammattitaitoa rakennusperinnön hoidosta. Hankkeen tarkoituksena ei ole kouluttaa rakennusrestauroinnin ammattilaisia, vaan lisätä tietotaitoa perinteisten rakennusten rakennustekniikasta ja -fysiikasta, korjaustavoista ja materiaaleista. Näin paranee työn taso. Edesauttamalla yritysten välistä yhteistyötä, yritykset voivat myös käyttää toistensa asiantuntemusta sekä osaavat etsiä tietoa neuvontaorganisaatioista ja restaurointiyrityksistä. Antamalla valmiuksia yritysten verkostoitumiselle pyritään parantamaan yritysten mahdollisuuksia kilpailla myös suuremmista rakennushankkeista.

Kemiönsaaren palveluhakemistossa löytyy 132 rakennusalan yritystä. Näistä rakennussuunnittelua ja konsultointia tarjoavat 9 yritystä, rakennus- ja kiinteistöhoitoa n. 14, puusepäntöitä ja peltitöitä tarjoavat 4, maalausta 2 ja muurausta/rappausta 2. Suuri osa rakennuspalveluja tarjoavista mainostavat itseään myös korjausrakentajina (renovering) eli 56 yritystä. Näistä suurin osa on yhden tai kahden miehen yrityksiä. Ikkunakunnostusta tarjoaa yksi yritys.

Paraisten palveluoppaassa rakennussuunnittelua ja -valvontaa, rakentamista sekä kiinteistöhoitoa tarjoaa 121 yritystä. Näistä rakennussuunnittelua ja valvontaa tarjoaa 25 yritystä. Rakennusrestaurointia tarjoaa 1 yritys, talonrakennusta ja kirvesmiehiä tarjoaa 76 yritystä, näistä 15 tarjoavat myös korjausrakentamista (byggnadsvård). Muuraustöitä tarjoaa 9 yritystä, maalausta 2 ja ikkunakunnostusta 1 yritys. Lisäksi mökkitalkaripalvelua tai kiinteistöhoitoa tarjoaa 10 yritystä.

Hankkeen esiselvityksessä on hankevalmistelija keskustellut hankkeen sisällöstä ja tarpeesta 12 eri yrityksen edustajan kanssa. Hanke on yrittäjien keskuudessa vastaanotettu erittäin myönteisesti. Hankevalmistelija on ollut yhteydessä viiteen (5) Kemiönsaaren rakennusyhteykseen sekä tapasi elinkeinoneuvojan.

Paraisilla (Nauvo) järjestettiin tapaaminen, johon osallistui samoin 5 yritystä. Tapaamisen tavoitteena oli suunnitella hanke vastaamaan kentän tarpeita.

Lisäksi selvityksissä on oltu yhteydessä Turunmaan kuntien elinkeinoneuvojiin tilanteen kartoittamiseksi:

Tomas Eklund, elinkeinopäällikkö, Parainen, puh: 040 488 5675

Mats Nurmio, elinkeinoneuvoja, Kemiönsaari puh: 040 053 9179

Hakija

Curatio Byggnadsvårdsförting i Åboland rf/ Turunmaan korjausrakentamisyhdistys ry perustettiin vuonna 1999 toimipaikkanaan Paraisten kaupunki ja sen toiminta-alue kattaa Turunmaan ja sen lähikunnat. Sääntöjensä mukaisesti kaksikielisen, riippumattoman yhdistyksen tarkoituksena on levittää tietoa paikallisesta rakennustavastamme ja rakennusperinnöstä ja siten säilyttää sen esteettinen ja kulttuurinen arvo sekä edistää ja pitää yllä tietoa ja taitoa säilyttävästä korjausrakentamisesta. Yhdistys tukee kestävästä kehitystä. Yhdistys toteuttaa tarkoitustaan tarjoamalla ilman voiton tavoittelua yksityishenkilöille, yhteisöille ja yhdistyksille, yrityksille ja kunnille tietoa rakennuskulttuurimme arvoista, säilyttävän korjausrakentamisen menetelmistä ja materiaaleista. Yhdistys jakaa tietoa yleisen neuvonnan, kokousten, seminaarien, konferenssien ja näyttelyiden muodossa. Kierrättämällä vanhaa rakennusmateriaalia ilman voitontavoittelua, yhdistys edistää kestävästä kehitystä. Yhdistyksen työtä johtaa hallitus ja toiminnanjohtaja. Hanketoiminta mahdollistaa syventymisen ajankohtaiseen ja tarpeelliseen tiedonvälitykseen.

Hakijan kokemus hankkeiden toteuttamisesta.

Curatio ry on toteuttanut seuraavat EU-rahoitteiset hankkeet:

Rakennusperinteemme elvyttäminen 2000 - 2003 EAKR / LOSYK

Naulan kantaan 2000 - 2003 ESR / Varsinais-Suomen liitto

Elävä rakennusperinne 2003 - 2006 EMOTR / VALMA / TE-keskus

Työ- ja asiantuntijaosuuskuntatoiminnan kartoitus 2006 / EMOTR / Leader / TE-keskus

Esiselvityshanke Byggnadsvårdsverkstäder i Åboland 2008 / EMOTR / Leader / TE-keskus

Taloissa ja tuvilla - kulttuurimpäristömme kuva 2009 - 2010 / Leader / VARELY

Kulttuuriympäristö kuntoon 20012 - 2014 ESR / VARELY työllistämishanke yhdessä

Kemiönsaaren ja Paraisten kuntien kanssa

Elämää raitille! 2014 Leader / VARELY Työpajoja yleisölle

Hakijan vuoden 2014 toimintakustannukset olivat 69.985 ja tulos +7434€. Edellisten tilikausien ylijäämän kanssa tulos oli 11.140€. Omien tulojen lisäksi yhdistyksen perustoimintaa tukevat säätiöt ja Paraisten kaupunki.

Curatio ry:llä on tarvittavat resurssit hankkeen toteuttamiseen.

Hankkeen toimenpiteet ja toteutustapa sekä riskit toteutuksessa

Hankkeen toimenpiteet

Hankkeen haltija palkkaa toteutusta varten kokeneen ammattilaisen (rakennusrestaurointi, säilyttävän korjausrakentamisen ammattilaisen) 50%:lla työajalla neuvonta- ja tiedonvälitysohjelmaan. Lisäksi hankkeen budjetissa on varattu määrärahoja ostopalveluna suoritettavaan asiantuntijatyöhön (esim. energia- ja yritysneuvoja). Myös kuntien rakennusvalvonnan kanssa tehdään yhteistyötä muun muassa lupa-asioiden selvittämiseksi rakentajille ja yleisölle. Curatio ry:n toiminnanjohtajan työajasta varataan hankkeen hallintoihin ja tilaisuuksien järjestelyihin sekä esitysten editointiin keskimäärin 30% kokonaistyöajasta.

Yleinen neuvonta ja tiedotus - tilaisuudet

Hankkeen alussa järjestetään alueen eri paikkakunnilla informaatiotilaisuuksia rakennusalan yrittäjille ja yleisölle hankkeesta ja sen toimintatavoista yhdessä kulttuuriohjelmahankkeen kanssa. Tilaisuuksissa myös keskustellaan yrittäjien tarpeista ja odotuksista hankkeen suhteen.

Yleinen neuvonta

Ottaen huomioon yrittäjiltä saatu palaute järjestetään ensijaisesti maaseudun rakennusyrittäjille ja yleisölle neuvonta- ja tiedonvälitystilaisuuksia hankeajaksi säästävän korjausrakentamisen eri aiheista, kuten:

Rakennustekniikka ja -fysiikka

- hengittävät rakenteet: rakennusfysiikkaa ja -tekniikkaa, materiaalituntemusta ja korjaustavat
- vauriokartoitus ja vaurioiden syyn selvittäminen sekä korjaustapa
- ilmastointi ja rakenteiden tuuletus
- rungon ja välipohjien korjaus
- kantavat kattorakenteet, vesikatto ja niiden korjaus
- rapatut rakennukset: korjaustavat ja materiaalit
- perustusten korjaus
- sadeveden hallinta, salaojituksen hyödyt ja riskit
- märkätilat
- paloturvallisuus
- säilyttävän korjausrakentamisen tekniikka
- interiöörityöt ja rakenteiden tiivistys
- energiatehostamistoimenpiteet korjausten yhteydessä

Muut aiheet

- Työpajoja asukkaille ja rakentajille kulttuurimaisemasta ja rakennusperinnöstä yhteistyössä kulttuuriympäristöohjelmahankkeen kanssa.
- Rakennuslupa-asiat
- Yrittäjille tilaisuus yhteistyövalmiuksista (kirjanpidossa huomioitavat seikat, yritysneuvonta)

Säilyttävän korjausrakentamisen neuvontatyö

- Yleistä neuvontaa työmaakohteissa ja puhelimitse yrittäjien tai kiinteistön omistajan aloitteesta.
- Työmaakohteiden neuvontaa voidaan tarvittaessa toteuttaa myös työnäytöksinä, jotka ovat avoimia muillekin yrittäjille, mikäli rakennuttaja suostuu.

Riskit toteutuksessa

Suurin riski on, ettei hanke saa rakennusalan yrittäjiä motivoitua osallistumaan tilaisuuksiin. Yrittäjiltä saamamme palaute antaa kuitenkin sen kuvan, että tämä riski ei ole suuri. Rakennusalan työllisyystilanne ei ole kovin hyvä ja useimmat pyrkivät hakemaan tilanteeseen parannusta esimerkiksi hankkeen tarjoamalla ammattitaidon parantamisella.

Kestävä kehitys

Säilyttävä tai säästävä korjausrakentaminen on resursseja säästävää ja samalla työllistävää. Hankkeessa pyritään nimenomaan resurssitehokkaan korjaamisen edistämiseen ja energiatehostamistoimenpiteiden oikein suuntaamiseen. Konkreettista tietoa korjausten energia- ja resurssitehokkuudesta saadaan suoritettavilla mittauksilla.

Yhteys Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelmaan sekä alueelliseen ohjelmaan tai paikalliseen strategiaan. Miten aiemmat hankkeet on huomioitu?

Yhteydet maaseutuohjelmaan

1. Osaaminen ja tiedonvälitys: Maaseudun rakennusyrittäjien ammattitaidon lisääminen kestävästä, säilyttävästä, resurssi- ja energiatehokkaasta korjausrakentamisesta.
2. Ilmastonmuutoksen hillintä: Neuvonta ja valistus tehokkaista energiatehostamistoimenpiteistä rakennuksissa korjausten yhteydessä suhteessa käytettyihin resursseihin ja toimenpiteiden hiilijalanjälkeen. Säästävä korjausrakentaminen on ympäristövastuullista ollessaan materiaalitehokasta ja aiheuttaen pienemmän energia- ja hiilijalanjäljen verrattuna vallitsevaan korjaustapaan.
3. Monipuolistamalla yritysten osaamisalueita näiden kilpailukyky paranee. Työllisyys, palvelut sekä vaikuttamisen mahdollisuudet paranevat: Maaseudun rakennusyriytysten ammattitaito paranee ja monipuolistuu hankkeen ansiosta. Yhteistyö Turunmaan kulttuuriohjelmahankkeen kanssa parantaa kaikkien mahdollisuuksia vaikuttaa kulttuuriympäristön hoitoon sekä innostaa asukkaita pitämään rakennuksiaan kunnossa, mikä edistää yritysten työllistymistä.
4. Vahvistamalla ja monipuolistamalla maaseudun pienyritysten osaamista ja verkostoitumista sekä kannustamalla näitä uusiin toimintatapoihin parannetaan yritysten kilpailukykyä. Näin vahvistetaan myös maaseudun elinvoimaa ja elämänlaatua sekä parannetaan kulttuuriympäristön tilaa.
5. Osallistamalla kansalaiset kulttuuriympäristöohjelman tekoon kulttuuriympäristöhankkeen työpajoissa, kansalaiset löytävät vaikuttamiskeinot elinpiirinsä muotoutumiseen. Kansalaisten osaaminen koskien kulttuuriympäristöä ja vaikutusmahdollisuuksia paranee.
6. Maaseudun vetovoimaisuus vahvistuu, kun tietoisuus rakennetun ympäristön kunnossapidon tärkeydestä ja tavoista paranee.
7. Kulttuuriperinnön ja -maiseman säilymisen edellytykset paranevat asukkaiden ja rakentajien tietoisuuden lisääntymisen myötä.

Yhteydet Varsinais-Suomen alueelliseen maaseudun kehittämissuunnitelmaan - Monipuolinen maaseutuyrittäjyys

1. Osaamisen kehittäminen tiedonvälityksen kautta
2. Hanke tarjoaa yrityksille mahdollisuuksia saada tietoa ja neuvontaa säästävästä korjausrakentamisesta
3. Hanke hyödyntää tiedonvälityksessään uusinta tutkimustietoa sekä näiden soveltamista käytäntöön
4. Osaavan työvoiman saatavuutta edistetään tiedonvälityksen, neuvonnan ja verkottumisen

helpottamisen kautta sekä innostamalla asukkaita pitämään rakennuksiaan kunnossa

5. Rakennusalan yritysten ammattitaitoa kehittämällä parannetaan näiden kilpailukykyä. Osaaminen vastaa asiakaskunnan tarpeisiin

6. Kestävä eli säästävä korjausrakentaminen on ympäristövastuullista. Se on vähähiilistä ja luonnonresursseja säästävää. Näin hanke edistää resurssiviisasta korjausrakentamista eli kestäväen maaseudun rakenteita.

7. Yritysten palvelutarjonta monipuolistuu ja kilpailukyky paranee.

Aikaisempien hankkeiden hyödyntäminen

Curatio ry on hankkeidensa kautta saanut paitsi tietoa ja kokemusta myös kontakteja alueen asukkaisiin ja rakennusalan yrittäjiin. Kulttuuriympäristö kuntoon -hankkeessa koulutettiin työttömiä - nyt sen hankkeen osallistujilla on mahdollisuus lisäkoulutukseen. Hankkeet ovat myös lisänneet yhdistyksen arvostusta ja luottamusta paikkakunnilla, mikä edistää hankkeen toteutusta.

Toiminta-alue, kohderyhmä, hyödynsaajat sekä aikataulu

Hankkeen ensisijainen kohderyhmä on maaseudun rakennusyritykset Turunmaalla ja sen naapurikunnissa. Hankkeen alussa tiedotetaan hankkeesta laajemmin median, yrittäjäjärjestöjen ja elinkeinoasiamiesten kautta.

Hankkeen yleisötilaisuudet ovat avoimia myös alueen vakituisille ja vapaa-ajan asukkaille samoin kuin työpajat, jotka järjestetään yhteistyössä Kulttuuriympäristöhankkeen (Leader) kanssa.

Hankkeesta hyötyvät niin maaseudun rakennusyritykset, asukkaat kuin ilmasto sekä rakennettu kulttuuriympäristö

Syksyllä 2015:

Tiedotustilaisuudet ja tiedotus hankkeesta median ja yrittäjäjärjestöjen yms kautta

Tilaisuuksien suunnittelu ja ensimmäiset tiedonvälitystilaisuudet

2016

Tiedonvälitystilaisuuksia ja neuvontaa alueen eri paikkakunnilla. Mahdollisten mittauskohteiden valinta.

Yhteistyössä kulttuuriympäristöhankkeen kanssa yhteisiä työpajoja asukkaille ja rakentajille

2017

Tiedonvälitystilaisuuksia ja neuvontaa alueenkohdealueen eri paikkakunnilla

Mahdollisten energiatoimenpiteiden seuranta-kohteiden valinta.

Yhteistyössä kulttuuriympäristöhankkeen kanssa yhteisiä työpajoja asukkaille ja rakentajille

2018

Tiedonvälitystilaisuuksia ja neuvontaa kohdealueen eri paikkakunnilla

Energiatohostamistoimenpiteiden seuranta- ja mittauksia

Yhteistyössä kulttuuriympäristöhankkeen kanssa yhteisiä työpajoja asukkaille ja rakentajille

Esitysten julkaisu verkossa sekä kulttuuriympäristöohjelmassa. Niitä julkaistaan sitä mukaa verkossa, kun niitä valmistuu.

Loppuraportin tekoa - aineistoa kerätään jatkuvasti

Miten hankkeen toteutumista arvioidaan? Miten hankkeessa syntyvää toimintaa jatketaan hankkeen päättymisen jälkeen?

Hankkeen tavoitteena on vähähiilinen ja resurssja säästävää rakennetun kulttuuriperinnön hoito. Tavoitteiden saavuttamista mitataan seuraavasti:

1. Tiedonvälitystilaisuuksien määrä
2. Tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden ja yritysten määrä
3. Työmaakäyntien ja neuvontayhteydenottojen määrä ja yritykset
4. Työnäytösten määrä ja osallistujat
5. Energiainsäästötoimenpiteiden vaikuttavuuslaskelmat - lukumäärä ja laskelmien tulokset
6. Hankkeen hyötyjä ja työtilaisuuksien kehittymistä mitataan osallistuneille suunnatuin kyselyin hankeaikana.
7. Esitykset tilaisuuksissa julkaistaan Curatio ry:n verkkosivuilla sekä käytetään kulttuuriympäristöohjelmasta tehtävässä julkaisussa ja ovat näin kaikkien ulottuvilla. Julkaistujen esitysten määrä
8. Hankkeen toteutumista seuraamaan perustetaan asiantuntijaryhmä, jossa on edustettuna rakennusyrityksiä, elinkeinoneuvoja sekä Varsinais-Suomen maakuntamuseon edustaja.
9. Hankkeen jälkeen tuloksia voidaan mitata kokemuspohjaisesti - onko säilyttävän korjausrakentamisen taso noussut. Myös yrittäjien yhteydenottojen määrällä Curatio ry:hyn ja Maakuntamuseoon voidaan mitata heidän lisääntyneeseen kiinnostukseensa säilyttävään korjausrakentamiseen.
10. Vuoden kuluttua hankkeen päättymisestä osallistuneille yrityksille lähetetään kysely hankkeen hyödyistä ja saatujen tietojen hyväksikäytöstä.
11. Neuvontatoimintaa jatketaan muun muassa Curatio ry:n ja Varsinais-Suomen Maakuntamuseon toimintana.

Tiedottaminen

Hankkeen alussa pidetään lehdistötilaisuuksia yhteistyössä kulttuuriympäristöohjelmahankkeen kanssa.

Tilaisuuksien tiedottamisessa käytetään hyväksi Curation omien internetsivujen lisäksi mediaa (pakaillislehdistö ja -radio) sekä lehti-ilmoituksia, yrittäjäjärjestöjä. Sähköpostilistaa osallistujista hyödynnetään myös tiedotuksessa.

Hankkeen lopussa pidetään lehdistötilaisuus, jossa tuloksista kerrotaan. Curatio ry:n sivuilla julkistetaan loppuraportti sekä tilaisuuksien esitykset. Esitykset julkaistaan myös kulttuuriympäristöohjelmasta tehtävässä julkaisussa.

Paraisilla 27.5.2015

Marianne Hemgård
toiminnankjohtaja, Curatio Turunmaan korjausrakentamisyhdistys ry